

VLADAS SIRUTAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

„STIPRINTI KOVĄ SU KOSMOPOLITIZMU IR BURŽUAZINIŲ NACIONALIZMU“. DONATO RODOS „MEDŽIAGA“

Donatas Roda tekstą apie būtinybę suaktyvinti kovą su kosmopolitizmu ir buržuaziniu nacionalizmu parašė 1951 m. rugpjūčio mėn. Kokiū būdu šis mašinraštis su A. Sniečkaus priedašu „D. Rodos medžiaga“ atsidūrė pirmojo LKP(b) CK sekretoriaus asmeniniame archyve kartu su įvairiais kitais tekštais („medžiagomis“), datuotais 1952 m. ir skirtais inteligentų „pasitarimams“ Vilniuje ir Kaune, neaišku¹. Išliko ir abiejų pranešimų, kuriuos skaitė A. Sniečkus, juodraščiai su pirmojo sekretoriaus taisymais, komentarais, pastabomis bei klausimais². Sprendžiant iš pastabų, pirmasis sekretorius nebuvo vienintelis pranešimų autorius. Rašyti jam padėjo LKP (b) CK sekretorius Vladas Niunka ir CK aparato funkcionieriai.

Sostinėje inteligentų „pasitarimas“ įvyko 1952 m. birželio 2–4 d., o Kaune – tų pačių metų gruodžio 30 d.³ Partinė spauda pilnų sekretoriaus pranešimų tekstų nespausdino, laikraščiuje jie atpasakoti su citatomis iš A. Sniečkaus pranešimų⁴. Juose pirmasis

¹ A. Sniečkaus pranešimo inteligentijos pasitarime medžiaga, Lietuvos ypatingasis archyvas (toliau – LYA), f. 16895, ap.1, b. 71.

² A. Sniečkaus pranešimai Vilniaus ir Kauno inteligentijos pasitarimuose. (Mašinraščiai), ten pat, b.70.

³ Vilniaus miesto inteligentijos pasitarimas, *Tiesa*, 1952 06 06, nr. 133; Miesto inteligentijos susirinkimas, *Kauno tiesa*, 1953 01 01, nr. 1.

⁴ Vilniaus miesto inteligentijos pasitarimas, *Tiesa*, 1952 06 08, nr. 135. Vilniuje „pasitarime“ dalyvavo apie 600 žmonių. Сoвeщaниe интeллигeнции г. Вильнюса, *Советская Литва*, 1952 06 08, nr. 135. Taip pat žr. Kauno miesto inteligentijos susirinkimas, *Kauno tiesa*, 1953 01 10, nr. 7. *Kauno tiesoje* paskelbtose ištraukose pirmasis sekretorius ragino ne tik „stipriau demaskuoti“ buržuazinį nacionalizmą, kosmopolitizmą, bet ir sionizmą „kaip Amerikos–Anglijos karo kurstytojų ginklą“. Visą A. Sniečkaus pranešimo tekstą Kaune atspausdino tik *Sovietskaja Litva* (Решение XIX съезда партии и задачи интеллигенции. Доклад тов. А. Снечкуса на собрании интеллигенции г. Каунаса, *Советская Литва*, 1953 01 30, № 25).

partijos sekretorius kvietė sovietinės Lietuvos inteligentiją dar aktyviau „kovoti su buržuazinėmis liekanomis“ „vystyti tarybinį patriotizmą“ ir „stiprinti kovą prieš Amerikos imperialistų skleidžiamą kosmopolitizmą“, su kurio pagalba imperialistai „stengiasi nuginkluoti pasaulio tautas ideologiškai“ ir kurstyti naują karą... Vis dėlto spaudoje paskelbtos A. Sniečkaus kalbos ištraukos skyrėsi ir nuo juodraštinųjų pranešimų variantų, ir nuo „medžiagos“. „Medžiaga“ buvo „sodresnė“. Pažymima, kad kai kurie lietuvių rašytojai (tiesa, neįvardijant konkrečiai) nesuprantą kovos su kosmopolitizmu reikšmės. Daugiausia kritikos lietuvių inteligentai, mokslininkai, rašytojai sulaukė už tai, kad, „atitrūkę nuo socializmo statybos“, daro „nacionalistinio pobūdžio klaidas“ ir „propaguoja buržuazinio nacionalizmo koncepcijas“⁵. „Medžiagoje“ kluvo prof. Povilui Snarskiui, prof. Tadu Ivanauskui, Juozui Balčikoninui, Juozui Jurginiui, Stasiui Matulaičiui, Kostui Korsakui ir rašytojams Vincui Mykolaičiui-Putinui, Aleksiiui Churginui, Eugenijui Matuzevičiui. Kritikuota ir Rašytojų sąjungos vadovybė – Jonas Šimkus ir Juozas Baltušis, – kad nemoobilizuoja rašytojų kovai su buržuaziniu nacionalizmu (tas pačias rašytojų pavardės savo tekste mini ir D. Roda).

Pranešimų juodraščiuose A. Sniečkus taip pat rašo ne tik apie būtinybę vystyti tarybinį patriotizmą, bet ir „stiprinti kovą prieš Amerikos imperialistų skleidžiamą kosmopolitizmą“. Sekretorius pakartojė kritiką, skirtą „kai kuriems lietuvių inteligentams, nesupratusiems kovos su kosmopolitizmu“ svarbos. Ir juodraščiuose konkretūs inteligentai nebuvo įvardinti. O D. Rodos „medžiagoje“ įvardyti ir buržuaziniai nacionalistai, ir kosmopolitai žydai. Apskritai D. Rodos tekstas buvo parašytas kovingai nusiteikus. Sprendžiant iš išlikusių A. Sniečkaus pastabų pieštuku, jis D. Rodos tekstą skaitė atidžiai (deja, ne visas pastabas pavyko perskaityti, todėl publikuojant tekstą skliaustuose tai pažymėta). Beje, tikėtina, kad partinės spaudos nuostata neminėti konkrečių rašytojų, inteligentų, kaltintų kosmopolitizmu bei buržuaziniu nacionalizmu pavardžių, taip pat nebuvo atsitiktinė ir atsirado su pirmojo sekretoriaus žinia.

Donatas Roda (1915–1978) išgarsėjo jau smetoninėje Lietuvoje, kai tapo gana gerai žinomu žurnalistu. Atrodo, jis tarpukariu rašinėjo į „linksmos minties savaitraštį Kuntaplis“ bei Vilniui vaduoti sąjungos žurnalą „Mūsų Vilnius“. Tačiau nuolat žurnalistu pradėjo dirbti nuo 1938 m. laikraštyje „Laikas“, kurį redagavo J. Paleckis, kaip pats rašo, „reporterio-korespondento pareigose“. 1940 m. vasarą jau dirbo „Darbo Lietuvoje“, vėliau su pertrūkiais „Tarybų Lietuvoje“⁶. 1945 m. lapkričio mėn. paskirtas laikraščio

⁵ Buvo teigiama, kad „gauja buržuazinių nacionalistų“ – Valys Drazdauskas, „fašistas [Antanas] Miškinis“, buvęs Klaipėdos krašto gubernorius Jonas Navakas, „darbo federantas [Kazimieras] Ambrozaitis“ – „sususuko lizdą“ Grožinės literatūros leidykloje.

⁶ Vilniaus dvimetės partinės mokyklos kadru įskaitos lape bei „gyvenimo aprašyme“ D. Roda rašo tik apie darbą laikraščiuose „Laikas“, „Darbo Lietuva“ ir „Tarybų Lietuva“. Karui prasidėjus, liko Lietuvoje,

atsakinguoju redaktoriumi. Kauno m. partkomas 1946 m. D. Rodą „semtis teorinių žinių“ siuntė į Vilniaus dvi metę partinę mokyklą⁷, kurią jis baigė gerais ir labai gerais pažymiais. Direktorius Antanas Skardis partinėje-politinėje kursanto D. Rodos charakteristikoje rašė, jog šis buvo „disciplinuotas ir gabus klausytojas“, stengėsi savarankiškai studijuoti marksizmo-leninizmo klasikų „pirminius šaltinius“, aktyviai dalyvavo „visuomeniniame darbe“. Tiesa, nors direktorius pripažino, kad D. Roda „žymiai pakėlė savo „idėjinį-politinį lygį“, visgi, anot A. Skardžio, kursantui kartais dar pasireiškia „smulkiaburžuazinės atgyvenos“. Tai nesutrukdė A. Skardžiui siūlyti LKP (b) CK „panaudoti D. Rodą vadovaujančiam laikraštiniam darbui“⁸. Po partinės mokyklos D. Roda gana greitai palypėjo karjeros laiptais: 1950 m. tapo partinio oficiozo „Tiesa“ redaktoriaus pavaduotoju. Naujas karjeros šuolis – 1953 m., kai buvo paskirtas ELTA direktoriumi. Nedaug baigusį dvi metę partinę Vilniaus mokyklą galėjo pasigirti tokia karjera. Tikėtina, kad ją lėmė ne tik partinėje mokykloje „pakeltas“ idėjinis-politinis lygis, lojalumas ir aktyvumas kovojant su „kosmopolitais bei buržuaziniais nacionalistais“ (tai iliustruoja ir publikuojamas tekstas), bet ir partinių draugų parama LKP CK aparate, o gal ir paties A. Sniečkaus palankus požiūris į aktyvų žurnalistą.

Publikuojamas D. Rodos tekstas nėra visai originalus. 1951 m. vasarą sovietinės Lietuvos spaudoje, pirmiausia Rašytojų sąjungos savaitraštyje „Literatūra ir menas“ buvo paskelbti keli straipsniai, kuriuose lietuvių rašytojai, Rašytojų sąjungos valdyba ir „rašytojinė spauda“ kaltinti „pasyvumu“: aktyviai nekovoja su kosmopolitais bei buržuaziniais nacionalistais, kartais net priešingai – pasiduoda nacionalistinių koncepcijų įtakai. O taip yra todėl, kad nesvarstomi „principiniai partinės spaudos straipsniai“⁹. Ir šiame kontekste publikuojamas D. Rodos straipsnis išsiskyrė kovingumu...

Dokumentas saugomas Lietuvos ypatingajame archyve, f. 16895, ap. 1, b. 71, l. 104–109.

dirbo trumpai, dažniau teko slapstyti. Beje, LSSR AT 1946 m. D. Rodą apdovanojo medaliu „Už šaunų darbą Didžiojo Tėvynės karo metu“, LYA, f. 15863, ap. 1, b. 42, l. 412ap., 414–414ap.

⁷ D. Roda 1928 m. baigė Aukštadvario pradinę mokyklą, įstojo į Prienų gimnaziją, tačiau jos nebaigė. 1932 m. „dėl neturto“, baigęs penkias klases, mokyklą metė. Dirbo kaip tėvas malūno darbininku, raštininku, dvejus metus tarnavo kariuomenėje Kauno 2-ajame pėstininkų pulke. Vilniaus dvi metės partinės mokyklos kadrijų įskaitos lapas, ten pat, l. 412.

⁸ Partinė-politinė charakteristika, 1948, ten pat, l. 421.

⁹ Bolševikiškai ugdyti ir vystyti mūsų literatūrą, *Literatūra ir menas*, 1951 08 12, nr. 32; J. Z i n k u s, Apie kai kuriuos ideologinius iškraipymus lietuvių poezijoje, ten pat (Perspausdintas iš *Komunisto*, 1951, nr. 7); Už kovingą ir veiksmingą rašytojų spaudą, *Literatūra ir menas*, 1951 08 19, nr. 33. Tikėtina, kad tų straipsnių autoriai buvo arba „Tiesos“ žurnalistai, arba CK aparato darbuotojai. Ir publikacijos „Literatūroje ir mene“ nebuvo atsitiktinės. Matyt, tokiu būtu tikėtasi rašytojus sudrausminti ir mobilizuoti. Ir, atrodo, tai pavyko. Rugsėjo mėn. buvo sušauktas Rašytojų sąjungos partinės organizacijos atviras susirinkimas, kuriame rašytojai savo klaidas pripažino ir pasižadėjo su „buržuazinėmis liekanomis aktyviai kovoti ir jas nugaltėti“.

[Kova prieš kosmopolitizmą, buržuazinį nacionalizmą]¹⁰

Sėkmingesniame tarybinės literatūros vystymuisi nepaprastai didelę reikšmę turėjo buržuazinių nacionalistų, kosmopolitų kenkėjų grupės tarybinėje lietuvių literatūroje demaskavimas ir sutriuškinimas.

Reikia pasakyti, kad centrinei spaudai pradėjus demaskuoti kosmopolitizmo pasireiškimus literatūroje ir mene, eilės rašytojų tarpe, o taip pat ir Rašytojų sąjungoje buvo klaidingai galvojama, kad partijos vedama kova prieš kosmopolitizmą nėra būdinga mūsų respublikai, jog ji nesanti aktuali ir pan. Rašytojų sąjunga, jos partinė organizacija ir spaudos organai nedemaskavo šios klaidingos pažiūros. Kai kurių draugų tarpe buvo klaidingai galvojama, o gal būt ir dabar galvojama¹¹, kad buržuazinis nacionalizmas ir kosmopolitizmas yra dvi atskiros ideologijos. Rašytojinės spaudos organai „Pergalė“ ir „Literatūra ir menas“ per visą laikotarpį, prasidėjus aktyviai kovai prieš kosmopolitizmą, nedavė šiuo klausimu, remiantis vietos pavyzdžiais ir faktais, reikiamos analizės, netęsė tos kovos, nedavė kovingų straipsnių, įrodančių, jog buržuazinis nacionalizmas ir kosmopolitizmas yra dvi tos pačios ideologijos pasireiškimų formos.

Kosmopolitizmo ideologija – tai vėliava, su kuria daugiausia veikia Amerikos-Anglijos imperializmas, siekdamas nuslopinti tautose jų veržimąsi į nacionalinį išsivystimą¹², siekdamas įgyvendinti savo imperialistinę ekspansiją. Amerikinės [2] stovyklos imperialistai tam tikslui panaudoja visokias priemones, iškelia pasaulinės vyriausybės lozungus, primeta įvairioms šalims savo samdomus agentus. Amerikos imperializmo ideologai skelbia, kad mūsų amžiuje „paseno“ ir turi būti išmestos tokios sąvokos kaip nacija, nacionalinis suverenitetas, patriotizmas ir t. t. Jie mėgina primesti tautoms niekšišką idėją dėl „savarankiško“ atsisakymo nuo nacionalinio savarankiškumo „vieningos pasaulinės federacijos“ sukūrimo vardan.

Kosmopolitizmo ideologija sudaro dvasinį ginklą buržuazinių nacionalistų veiklai bei buržuazijai, kuri siekia atitraukti darbo žmonių dėmesį nuo kovos už taiką, demokratiją ir socializmą, nuo kovos prieš kapitalizmą bei imperializmą. Imperializmo, bendrosios kapitalizmo krizės ir proletarinių revoliucijų laikotarpyje kosmopolitizmo ideologija pasidarė paranki ne tik Amerikos ir Anglijos imperializmui, bet taip pat ir mažųjų kraštų buržuazijai, kuri bijodama demokratinių jėgų pergalės, šliejasi prie didžiųjų imperialistinių valstybių, aukodama nacionalinę nepriklausomybę, pritardama kosmopolitizmo skelbiamai ideologijai bei jos šūkiams – atsisakyti nuo savo tautybės, tapti „pasaulio

¹⁰ Pavadinimą pieštuku užrašė A. Sniečkus. Kairiajame viršutiniame lapo kampe taip pat pieštuku užrašyta: „Burž[uaziniai] nacionalistai, [du žodžiai neįskaitomi] angl[ų] ir am[erikiečių] – kosmopolitiškas. Rodos medžiaga.“ Dešiniajame viršutiniame kampe užrašas pieštuku: „prie kosmopolitų=lietuvius= ir [du žodžiai neįskaitomi] žydus“.

¹¹ Žodžiai „o gal būt ir dabar galvojama“ užbraukti, greičiausiai tai D. Rodos taisyimas.

¹² Taip originale.

piliečiais“ ir pan. Tai ir ne nuostabu, nes buržua tėvynė yra ten kur jis turi galimybes engti darbo žmones, kur galima pelningiau panaudoti savo kapitalą. Tai ryškiai rodo Lietuvos buržuazijos politika, kuriai kosmopolitizmo idėjos buvo artimos, kuriai, kaip tai galima įrodyti ištisa eile faktų, Lietuvos nepriklausomybė mažiausiai rūpėjo. Buržuaziniai nacionalistai uoliai talkinin-[3]kavo užsienio imperialistams, padėdami jiems idėjiškai nuginkluoti lietuvių tautą, kovojančią dėl savo tikrosios nacionalinės laisvės – išsivadavimo iš „savųjų“ priespaudos ir užsienio imperialistų jungo. Jie uoliai skleidė „universalinę europietišką kultūrą“ – dekadentinę buržuazinę kultūrą, skelbė buržuazinį idealizmą, dekadentizmą literatūroje ir mene, idealizavo „amerikinį gyvenimo būdą“ ir pan. Todėl nenuostabu, lietuvių tautai išsivadavus iš užsienio imperialistų bei jiems pasidavusios savosios buržuazijos jungo ir pasukus tarybinės santvarkos keliu, lietuviškieji buržuaziniai nacionalistai tapo ištikimiausi Amerikos imperialistų tarnais, stengdamiesi skleisti keliaklupsčiavimo prieš buržuazinę kultūrą ir kosmopolitizmo ideologijos nuodus.

Siedami viltis vėl iškariauti teisę pavergti darbo žmones, įvairūs buržuaziniai elementai, uoliai ėmė sekti savo šeimininkų – Amerikos imperialistų pavyzdžiu: skleisti šovinizmą prieš Tarybų Sąjungos tautas, visų pirma prieš didžiąją rusų tautą, demoralizuoti jaunimą klerikaline įtaka, skleisti naujo karo propagandą, vaizduoti dekadentinę buržuazinę kultūrą kaip aukščiausią žmonijos kultūros išraišką, niekinti tarybinę kultūrą ir t.t. Dėl politinio budrumo stokos, kaip žinoma, savo laiku Grožinės literatūros leidykloje, kurios vyriausiojo redaktoriaus pareigas ėjo buržuazinis nacionalistas ir kosmopolitas Drazdauskas, buvo susimetusi kenkėjiška buržuazinių nacionalistų grupelė. Čia radęs prieglobstį žinomas fašizmo garbintojas Miškinis, lietuvių tautinės kultūros¹³ niekintojas Kalnius, buvęs Klaipėdos krašto gubernatorius Navakas, [4] buvęs juodašimtiškos darbo federacijos lyderis K. Ambrozaitis ir kiti, kurie dergė tarybinių rašytojų kūrinis, stabdė jų išleidimą¹⁴. Prie šios nacionalistinės grupės prisidėjo ir liaudies priešas Kaplanas, savo laiku „vaidinęs“ kritiko vaidmenį, žinomas liaudies priešas, sionistas Štukarevičius, dirbęs Poligrafijos valdyboje ir kiti. Visi jie – antisemitai ir žydai¹⁵, krikdemai ir socialdemokratai buvo radę bendrą kalbą tam, kad vieningomis jėgomis galėtų kenkti tarybinei liaudžiai, tarybinei kultūrai, darydami didelę žalą tarybinės lietuvių literatūros išsivystymui. Nedrįsdami atvirai parodyti savo neapykantos tarybų valdžiai jie veidmainiškai išliedavo savo pagiežą tarybiniais kūriniais, kurie patriotiškai vaizdavo tarybinę tikrovę, darbo žmonių pasiekimus tarybų valdžios metais.

¹³ Žodžiai „lietuvių tautinės kultūros niekintojas“ pabraukti pieštuku ir kairiajame lapo šone parašyta „ne tik jis niekintojas“.

¹⁴ Kairiajame puslapio šone užrašas pieštuku: „frontai=[nejskaitomas žodis] kosmopolitizmo [žodis nejskaitomas]“.

¹⁵ Žodžiai „antisemitai“ ir „žydai“ pabraukti pieštuku.

Lietuvos KP (b) Centro Komitetas, demaskavo šią kenkėjišką grupę, nurodė, jog būtų klaidinga manyti, kad tuo baigėsi kova prieš kosmopolitizmo pasireiškimus: kosmopolitizmo ideologijos įtaka dar tebesireiškia keliaklupsčiavimu prieš buržuazinę kultūrą, nihilistinėje pažiūroje į tarybinę kultūrą, apolitiškume ir beidėjiškume, kuris pasireiškia kai kuriuose literatūros kūriniuose. Partija iškelė rašytojams uždavinį – sistemingai kovoti prieš kosmopolitizmo ir buržuazinio nacionalizmo pasireiškimus, prieš ideologinius iškraipymus literatūroje.

Be abejo, Rašytojų sąjungos, kiekvieno rašytojo, literatūros kritiko šventa pareiga buvo aktyviai įsijungti į tą kovą. Visų pirma tai lietė Rašytojų sąjungą, jos partinę organizaciją ir rašytojinės spaudos organus. Tačiau šiandien mes negalime [5]¹⁶ paminėti nei vienos rimtos bei geros organizuotos priemonės vykdant šį svarbų ir kovingą uždavinį. Viskas buvo daroma paviršutiniškai, nekovingai. Tai, kad kova prieš kosmopolitizmą bei buržuazinio nacionalizmo pasireiškimus nebuvo reikiamai įvertinta, rodo pastaruoju metu respublikos partinėje spaudoje iškelti kai kurie ideologiniai iškraipymai lietuvių tarybinėje literatūroje, o taip pat ir kritikos straipsniai, kurie neįvertino tos kovos (pav. J. Šimkaus apybraiža „Tarybinė lietuvių literatūra“).

Reikia pažymėti tai, jog „Pravdoje“ pasirodžius straipsniams, nukreiptiems prieš ideologinius iškraipymus Tarybų Ukrainos literatūroje¹⁷ ir kt., kai kurie draugai pradėjo klaidingai galvoti, kad tai nesą būdinga Tarybų Lietuvai. Reikia manyti, kad šito pasėkoje nei Rašytojų sąjunga, nei rašytojinė spauda nedemaskavo ideologinių iškraipymų mūsų literatūroje, o tik pakartojo tai, kas buvo iškelta partinėje¹⁸ spaudoje. Kodėl patys rašy-

¹⁶ Lapo viršuje užrašas pieštuku: „Fadejevo kritika ir kokį atgarsį ji rado Lietuvoje?“ Gal čia turimos omenyje aplinkybės, susijusios su SSRS Rašytojų sąjungos generalinio sekretoriaus Aleksandro Fadejevo veikla. Jis 1948 m. gruodžio mėn. Rašytojų sąjungos plenumo pasakė kalbą, kurioje užsipuolė teatro kritikus, esą šie „stengėsi sumenkinti mūsų sovietinį teatrą“ (tarp šešių paminėtų teatro kritikų keturi buvo žydai). Teigiamai, kad šią kalbą A. Fadejevas pasakė Stalino verčiamas. Kalba Stalinui nepatiko – buvo pernelyg nuosaiki. Stalinui nurodžius, partinis dienraštis *Pravda* (*Правда*) užsipuolė jau patį A. Fadejevą, kad šis yra pernelyg pasyvus kovoje „su kosmopolitais“. Taip pat buvo paskleisti gandai, esą A. Fadejevą ruošiamasi „nuimti“. Po to A. Fadejevui pritarus laikraščio redakcijos skylyje publikuotas straipsnis „Apie vieną antipatriotinę teatro kritikų grupę“ (Об одной антипатриотической группе театральных критиков, *Правда*, 1949 01 28, № 28), kuriame keletas teatro kritikų – „bešakniai kosmopolitai“ – apkaltinti sąmokslu prieš sovietinę literatūrą organizavimu. Visi straipsnyje minėti asmenys buvo žydai. Anot O. Figes, jo autorius buvo žurnalistas Dovydas Zaslavskis, praėityje buvęs menševikų partijos narys ir aktyvus sionistas. O. Figes, *The Whisperers. Private Life in Stalin's Russia*, London, 2007, p. 494–495. Istoriografijoje egzistuoja ir kita versija, kad straipsnis buvo kolektyvinės kūrybos vaisius – jį rašė ne tik partinio oficiozo žurnalistas, prie jo prisidėjo ir Rašytojų sąjungos valdybos vadovybė, o pavadinimą sugalvojo pats Stalinas. Г. В. К о с т ы р ч е н к о, *Тайная политика Сталина. Власть и антисемитизм*, Москва, 2003, с. 333.

¹⁷ Против идеологических измышлений в литературе, *Правда*, 1951 07 02, № 183). Čia užsipultas ukrainiečių rašytojas, poetas, komunistas, 1948 m. apdovanotas pirmo laipsnio Stalino premija, Vladimiras Sosiura, už eilėrašį „Mylėti Ukrainą“. V. Sosiura buvo apkaltintas buržuaziniu nacionalizmu. Straipsnis perspausdintas visuose pagrindiniuose sovietinių respublikų dienraščiuose.

¹⁸ Žodis „partinėje“ įrašytas D. Rodos ranka.

tojai nenurdė V. Mykolaičio-Putino, A. Churgino, E. Matuzevičiaus kūrinuose esamus ideologinius iškraipymus? O ideologinių iškraipymų, apie kuriuos spauda plačiai rašė dar yra¹⁹. Būtų labai žalinga galvoti, kad kova prieš ideologinius iškraipymus, kosmopolitizmo ir buržuazinio nacionalizmo pasireiškimus vėl baigėsi...

Rašytojo pareiga – nuolat ir nesutaikomai kovoti prieš bet kokius kosmopolitizmo ir nacionalizmo pasireiškimus, nenuilstamai propaguoti kilniąsias proletarinio internacionalizmo idėjas. Proletarinis internacionalizmas yra neatskiriama susi- [6]sijęs su patriotizmu, su meile socialistinei Tėvynei²⁰. Tarybinis patriotizmas yra aukščiausia internacionalizmo išraiška, nes tarybinis patriotizmas yra visų pirma atsidavimas socialistinei santvarkai, pasiryžimas paskirti visas savo jėgas kovai už TSRS – viso pasaulio darbo žmonių Tėvynės, patikimos tautų laisvės ir lygiateisiškumo tvirtovės – galybės augimą.

Draugas Stalinas moko, kad tarybinio patriotizmo pagrindą sudaro ne rasiniai arba nacionalistiniai prietarai, bet gilus liaudies atsidavimas ir ištikimybė savo socialistinei Tėvynei, broliška visų mūsų šalies nacijų darbo žmonių draugystė.

Auklėdama darbo žmones tarybinio patriotizmo ir tautų draugystės dvasia, socialistinio internacionalizmo dvasia bolševikų partija kovoja prieš nacionalistines liekanas, prieš visokius nacionalizmo ir kosmopolitizmo pasireiškimus. VKP(b) CK nutarimai literatūros klausimais mobilizuoja mūsų rašytojus sėkmingai šiuos uždavinius vykdyti ir konkrečiais pavyzdžiais moko, kaip reikia demaskuoti buržuazinio nacionalizmo pasireiškimus, kaip reikia įtvirtinti visame savo darbe proletarinio internacionalizmo ir tarybinio patriotizmo principus.

Prieš buržuazinį nacionalizmą ir kosmopolitizmą tarybiniai rašytojai turi iškelti idėjas gaivinančio tarybinio patriotizmo, kuris yra didvyriškų tarybinės liaudies žygių ir puikių tarybinės literatūros ir viso tarybinio socialistinio meno laimėjimų šaltinis.

D. Roda²¹

30.VIII. [19]51²²

Vladas S i r u t a v i č i u s – humanitarinių mokslų daktaras. Lietuvos istorijos instituto XX a. istorijos skyriaus vyresnysis mokslo darbuotojas. Mokslinių interesų kryptis – vėlyvasis stalinizmas ir destalinizacija Lietuvoje.

Adresas: Lietuvos istorijos institutas, Tiltu g. 17, Vilnius.

El. paštas: sirutavicius@yahoo.com

¹⁹ Žodį „yra“ įrašė teksto autorius.

²⁰ Kairiajame lapo šone įrašas pieštuku: „Tarybų Lietuvos=tarybinis patriotizmas“.

²¹ Teksto autoriaus įrašas ranka, rašalu.

²² Teksto autoriaus įrašas ranka, rašalu.

